

พระตำหนักสมเด็จพระนางเจ้าสุชมามาธิบดี พระอัครราชเทวีในรัชกาลที่ ๕ (อาคารสุวัทนา)

พระตำหนักสมเด็จพระนางเจ้าสุชมามาธิบดี พระอัครราชเทวีในรัชกาลที่ ๕ หรือที่รู้จักกันในนามว่า "อาคารสุวัทนา" เดิมทีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างพระตำหนักนี้สำหรับเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้าสุชมามาธิบดี พระอัครราชเทวีในรัชกาลที่ ๕ เป็นหนึ่งในสี่ของพระตำหนักขนาดใหญ่จากจำนวนทั้งหมด ๓๒ ตำหนักในวังสวนสุนันทา เริ่มก่อสร้างภายหลังปีพุทธศักราช ๒๔๕๔ เป็นพระตำหนักสองชั้นก่ออิฐถือปูนใต้ถุนโปร่งเหนือประตูหน้าต่างบนเกร็ดสลัก เสาตามลวดลายคอกไม้กงงามอลังการ เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเรือนมะนิลาของฟิลิปปินส์ พื้นพระตำหนักและบานประตูหน้าต่างช่องลมสร้างด้วยไม้สักทอง สามารถเปิดหุบได้ถึงทั้งหมดทั้งพระตำหนักชั้นบนและชั้นล่าง บริเวณโดยรอบระเบียบชั้นสองมีบานหน้าต่างไม้สักและช่องถ่ายเทอากาศเป็นแนวยาวตลอดสำหรับป้องกันฝนสาด นอกจากนี้ยังมีลวดลายปูนปั้นตกแต่งอยู่ทั่วไปของพระตำหนัก โดยมีเจ้าพระยาบรมราช (มัน สุขุม) เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง และพระยาประชากรกิจวิจารณ์ (ไอ อมาตย์กุล) เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างเป็นพระตำหนักองค์แรกเมื่อเดินเข้าสู่ประตูหน้าวัง โดยมีกำแพงสองชั้นชั้นนอกและชั้นในห่างกัน ๔๐ เมตร อยู่ใกล้กับพระที่นั่งนงคราญสโมสร

ในระหว่างการก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ บังเอิญในขณะนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสุชมามาธิบดี องค์เจ้าของพระตำหนักทรงพระประชวร จึงได้ทรงขอพระบรมราชานุญาตพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงย้ายจากพระตำหนักสวนนกไม้ในพระราชวังดุสิตไปประทับที่วังบางขุนพรหมของพระราชโอรสคือจอมพลสมเด็จพระเจ้า เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตหรือทูลกระหม่อมบริพัตรเพื่อถวายอภิบาลดูแล ปรากฏว่าเมื่อพระตำหนักสร้างแล้วเสร็จมิได้เสด็จกลับมาประทับที่วังสวนสุนันทาอีกเลย จึงโปรดให้พระชนินทรคือพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงทิพยรัตนกิริฎกลินิเสด็จมาประทับที่พระตำหนักนี้ พร้อมกับพระราชธิดาสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทรอยู่ชั่วระยะหนึ่ง จนกระทั่งภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ จึงได้ตามเสด็จทูลกระหม่อมบริพัตรอดีตเสนาบดีกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทยพร้อมด้วยครอบครัวไปประทับที่เมืองบันคุงประเทศอินโดนีเซีย ครั้นถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ ภายหลังเหตุการณ์กบฏบวรเดชสงบลง พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวีในรัชกาลที่ ๖ พร้อมด้วยพระราชธิดาสมเด็จพระเจ้า เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพันฉวี ขณะมีพระชนมายุเพียง ๔ พรรษา ได้ทรงย้ายที่ประทับจากตำหนักเขาน้อย จังหวัดสงขลา มายังวังสระปทุมของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และได้ทรงย้ายเสด็จมาประทับที่พระตำหนักสมเด็จพระนางเจ้าสุชมามาธิบดีอยู่ระยะหนึ่ง หลังจากนั้นทั้งสองพระองค์ได้เสด็จไปประทับที่พระตำหนักสวนรื่นฤดี (หลังเก่า ณ ถนนนครราชสีมา) ทราบจนกระทั่งในปีพุทธศักราช ๒๔๘๐ พระนางเจ้าสุวัทนา ได้ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าฟ้าเพชรรัตนฯ ไปประทับรักษาพระองค์และทรงศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ส่วนพระตำหนักนี้ได้ถูกปิดตายมานานหลายปี ครั้นต่อมาภายหลังได้มีหน่วยงานราชการของกระทรวงมหาดไทยเข้ามาขอใช้พื้นที่ว่างของวังสวนสุนันทา เช่น โรงเรียนข้าราชการ

ฝ่ายปกครอง สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และวิทยาลัยการปกครอง เป็นต้น ทราบจนกระทั่งในปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ เป็นต้นมา พื้นที่ดังกล่าวได้ใช้เป็นพื้นที่ตั้งของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๘ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้ใช้พื้นที่บริเวณของพระตำหนักสมเด็จพระนางเจ้าสุชมามาธิบดี โดยนายจรินทร์ จักกะพาก อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถานที่จะต้องอนุรักษ์ไว้ซึ่งมีอายุกว่าหนึ่งร้อยปี และด้วยความสำคัญในพระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสุชมามาธิบดี พระอัครราชเทวีในรัชกาลที่ ๕ ที่เหล่าข้าราชการกระทรวงมหาดไทยได้อาศัยพักพิงพระตำหนักของพระองค์เป็นที่ปฏิบัติงานราชการมาช้านาน จึงได้ดำเนินการบูรณะพระตำหนัก เพื่อพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของวังสวนสุนันทา อีกทั้งเพื่อเทิดพระเกียรติคนอ้อมเกล้าคนอ้อมกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงสถาปนาวังสวนสุนันทา สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวีในรัชกาลที่ ๕ พระผู้ทรงเป็นที่มาของนามพระราชทาน "สวนสุนันทา" และสมเด็จพระนางเจ้าสุชมามาธิบดี พระอัครราชเทวีในรัชกาลที่ ๕ องค์เจ้าของพระตำหนักนี้ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ที่เคยประทับในวังสวนสุนันทาทุกพระองค์

ที่มา : หนังสือ อาคารสุวัทนา
Phra Nang Chao Suvadhana
Residential Hall

